

Rīgas Cirks 120

IZSTĀDE

Latvijas Sporta Muzejā, Alksnāja ielā 9 (Vecrīgā)

Darba laiks: otrdien - piektdien 10.00 - 17.00

Sestdien 11.00 - 17.00

Pirmdien, svētdien muzejs slēgts

2008. gada 30. oktobrī Latvijas Sporta muzejā tika atklāta sadarbībā ar Rīgas cirku veidotā izstāde "Rīgas cirkam – 120".

Izstāde ir vēstījums par spēcīgiem cilvēkiem, kas rādījuši brīnumainu spēku un veiklību. Cirka manēžā savas gaitas sportā uzsāka daudzi izcili Latvijas sportisti un nākamo olimpisko spēļu dalībnieki un laureāti.

Izstāde "Rīgas cirkam – 120" muzejā būs aplūkojama līdz 2009. gada 1. jūlijam.

Alberta Salamonska cirks Rīgā 1888

Latvijā kopš seniem laikiem lielā cieņā bija vīru spēks un cīņas spars. Pirmo reizi svešu zemju atlēti tika redzēti 19. gs. sākumā, kad Rīgā viesojās un spēku demonstrēja tirolietis no Insbrukas Karls Rapo, "Eiropas cirka tēva" – kurzemnieka Kristofa de Baha trupa *Circus gymnasticus*, itāļu hērakls Tobiass Kvaljardi un Jozefs Liphards ar savu grupu.

Ap 1877. vai 1878. gadu Rīgā ieradās Prūsijas pavalstnieks – cirka mākslinieks un uzņēmējs, zirgu dresētājs Alberts Salamonskis (1839. - 1913.). Vēl pāris gadus vēlāk viņš atveda sacīkšu zirgus no Anglijas un rīkoja derību sacensības Esplanādes improvizētajā hipodromā.

1862. gadā viņš Vācijā debitēja Renca (Renz) cirkā kā akrobāts uz zirga. Paliekošu slavu iemantojis ar izpildīto *salto mortale* uz neseglotā zirga, kā arī lielu zirgu ansambļu dresētājs. Tāpat lieliski voltizēja un bija galveno lomu tēlotājs cirka pantomīmās. Kad 1865. gada maijā Vērmanes dārzā viesojās Hinnē cirks, iespējams, ka veiklais jātnieks A. Salamonskis trupas sastāvā pirmo reizi uzstājās Rīgā kā mākslinieks.

1873.-79. gadā A. Salamonskim jau piederēja savs cirks un trupa Berlīnē. 1880. gadā viņš uzcēla stacionāru ziemas cirku Maskavā, bet 1888. gadā – Odesā. 1888. gadā Maskavā izveidoja zirgu izjādes skolu.

1880. gadā iegādājās gruntsgabalu cirka būvei Rīgā. Ēku uzbūvēja 1888. gadā. Vienlaicīgi trupas vadību uzticēja sievai Līnai Švarcai (Lina Schwarz, 1843.-189?.), kura pati bijusi Eiropā atzīta jātniece.

„Salamonska jaunā cirka būve Pauluči ielā, kura nesen tur iesākta, visam aukstajam laikam par spīti naigi vien tiek turpināta. Šis cirks tiek būvēts vienīgi no dzelzs un mūra, lai būtu katrā ziņā drošs pret uguns briesmām. Cirka kupols, kurš pacēlās 70 pēdu augstu, būs no dzelzs un stāvēs uz 16 dzelzs stabiem, kuri atradīsies ēkas vidus daļā apaļā riņķī, lai izrādes vieta paliktu brīva no stabiem. Šī vidus daļa ir caurmērā 77 pēdas plata un viss cirka laukums būs 10 000 kvadrātpēdas, viņā varēs ieiet 1000 līdz 17 000 cilvēku.”(Laikraksts „Dienas Lapa, 1888, Nr. 251)

Pēc Līnas nāves A. Salamonskis apprecējās ar Vilhelmīni Straupi (1876.-195?.), kura mantoja vīra īpašumu. 1924. gadā viņa atgriezās Latvijā kopā ar savu otro vīru – burvju mākslinieku Armandu Fārkoču /pseidonīms Bredfords/ (1885.-1932.). Īsu brīdi viņi paši mēģināja saimniekot cirkā, taču jau divdesmito gadu otrā pusē ar cirka izrāžu rīkošanu nodarbojas uzņēmēji, kuriem V. Straupe ēku izīrēja.

No 1930. gada līdz pat 1940. gadam (gadā, kad cirku nacionalizācija) uzņēmumu "Salamonska cirks" vadīja Ovsejs Tabačniks.

Līdzās dažāda spēka demonstrējumiem cirka programmā it bieži tika iekļauta grieķu romiešu cīņa (tolaik to dēvēja arī par franču cīņu) starp kādu no manēžas profesionāļiem un vietējo cīkstoni, kuram tika dota iespēja pārbaudīt savu spēku.

Tādejādi starp cīkstoņiem atrodami pirmie latvieši, kas izgājuši cirka manēžā. Senas avīžu reklāmas sniedz ziņas, ka starp cirka pirmās sezonas cīņas mākslas entuziastiem bijuši rīdzinieki Ferdinands Drevings un Juhans Leimanis. Ar katru nākošo sezonu varēja sastapt arvien vairāk vietējo cīkstoņu vārdu.

1889. gada nogalē vienā no cirka palīgtelpām sanāca pulciņš jaunekļu. Tie bija “vīri, kas sevī spēkus juta un vēlējās tos vēl vairāk vairot”, tāpēc sāka pa vakariem vingrināties svaru bumbu celšanā un cīkstēšanās mākslā. Hugo, Jegrafs un Osvalds Engelhardi, A. Karnats, L. Krauze, J. Dzenis, R. Lāss, J. Zaks, O. Jēgers un A. Vaserionovs izveidoja pirmo atlētu klubu Rīgā. Biedru vidū bija arī izcilākie latvju atlēti – Jānis Krauze, Nikolajs Fārnasts, Jānis Polis, Aleksandrs Mieziņš, Kārlis Vilciņš, kā arī slavenais operdziedātājs Rūdolfs Kaktiņš un daudzi citi.

Autors: Rita Apine, Latvijas Sporta muzeja un Rīgas Cirka krājuma materiāli